

КАТЕГОРІЇ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В. Воробей, Ю.Бегма, О. Денищик

2008

Класифікація за наведеними категоріями використовуватиметься для реєстрації практик впровадження СВБ українськими компаніями та огляду новин, пов'язаних із проблематикою СВБ. Ведення реєстру практик СВБ не передбачає створення вичерпного переліку практик впровадження СВБ українськими підприємствами. Натомість, створення такого реєстру має на меті заохочення обміну досвідом стосовно тих ініціатив, які, на думку керівництва та менеджерів компаній, виявилися найбільш плідними та якнайкраще втілюють бачення компанією своєї суспільної місії.

Підкатегорії наведені з метою більш повного розкриття змісту категорій і для класифікації практик застосовуватись не будуть.

Категорії практик будуть оновлюватись на періодичній основі, зважаючи на потребу збалансувати усталеність категорій та їхню актуальність. Виокремлення категорії можливе також за умови накопичення значної кількості матеріалів в певній підкатегорії існуючої категорії.

Методика визначення категорій базується на двох засадах:

1. Розуміння СВБ як способу сприяння втіленню в Україні концепції сталого розвитку на рівні окремих підприємств та на національному рівні
2. Актуальності певної тематики на цьому етапі розвитку країни, виходячи з низки програмних документів та результатів досліджень

Перелік загальних категорій:

1. Підвищення динаміки інноваційного розвитку
2. Відповідальне корпоративне управління
3. Співпраця з групами впливу
4. Розвиток людського капіталу
5. Гідна праця та соціальний діалог
6. Суспільний добробут
7. Підприємництво та ініціативність
8. Збереження та відтворення довкілля
9. Відповідальна інтеграція у міжнародні ринки

1. Підвищення динаміки інноваційного розвитку

Підвищення товарообігу та прибутковості, підвищення гнучкості та пристосування до ринкових умов повинні знаходити відображення у діяльності компаній.

1. Підвищення прибутковості в умовах збереження суспільної вартості

2. Підвищення динаміки генерування знань; підвищення темпів впровадження нових технологій, створення нових товарів та послуг, прискорення інноваційних процесів
3. Розвиток та комерціалізація співпраці з групами впливу; співпраця з дослідницькими структурами, бізнес-партнерами, галузевими, регіональними та міжнародними бізнес-асоціаціями
4. Застосування підходів, спрямованих на покращення якості та безпеки продукту, проведення сертифікації на відповідність міжнародним стандартам, участь у програмах порівняльного тестування, рейтингах виробників з метою підвищення задоволеності споживачів
5. Збільшення кількості робочих місць із збереженням гідних умов праці за рахунок створення нових продуктів та виходу на нові ринки
6. Лідерство державних підприємств як контрагентів; дотримання соціальних та екологічних стандартів під час закупівлі товарів, робіт та послуг за державні кошти, своєчасне виконання майнових зобов'язань у рамках процедур закупівель
7. Нарощення капіталізації
8. Підвищення ефективності управління процесом змін

2. Відповідальне корпоративне управління

Без належних умов функціонування на корпоративному рівні СВБ залишиться теорією. Лише стратегічний та системний підхід до впровадження СВБ дасть змогу забезпечити послідовність зусиль компаній в цій сфері.

1. Залучення власників, акціонерів та інвесторів у процес визначення СВБ, розуміння принципів діяльності та поширення принципів СВБ на всі напрями діяльності компанії: маркетинг, розробка, виробництво, продаж, перепрофілювання бізнесу тощо
2. Система інтегрованого управління СВБ - методи розробки та впровадження нових програм, основ діяльності та проектів задля забезпечення політики СВБ
3. Прозорість ведення бізнесу, зокрема прозора структура капіталу та надання інформації про безпосередніх власників
4. Сприяння розвитку інвестиційних процесів, підвищення довіри інвесторів
5. Боротьба з корупцією та виведення бізнесу з тіні - безпосередньо на підприємства, серед контрагентів та у ширших бізнес-колах; відстоювання принципів вільної конкуренції; уніфікація оподаткування доходу підприємств, уникнення маркетингових технологій, що порушують принцип вільної конкуренції
6. Мінімізація ризиків виникнення конфлікту інтересів, наявність механізмів вирішення подібних конфліктів; дотримання правил, встановлених кодексами ділової поведінки
7. Відповідність найвищим стандартам ведення бізнесу, процес переходу до цих стандартів, участь у визначенні стандартів
8. Захист прав власності, зокрема дотримання прав міноритарних акціонерів, уникнення рейдерства тощо
9. Сприяння підвищенню зацікавленості працівників в ефективності діяльності підприємства та застосування принципів ціннісно-орієнтованого управління
10. Соціальна та екологічна звітність; надання інформації про діяльність компанії, товари та послуги зацікавленим особам, оприлюднення матеріалів про шкідливі для суспільства та довкілля наслідки діяльності компанії

3. Співпраця з групами впливу

Робота з групами впливу значною мірою визначає саме поняття СБВ.

1. Система організації та систематичність роботи з різними групами впливу, наявність каналів комунікації та співпраці, відокремлення роботи з групами впливу від політичних процесів та маркетингових заходів
2. Залучення у процес обміну досвідом з групами впливу на комерційній основі та партнерських засадах
3. Співпраця з органами управління на усіх рівнях, етика представлення власних бізнес-інтересів
4. Робота з місцевою громадою, участь у культурному, громадському житті
5. Співпраця з навчальними та дослідницькими закладами
6. Співпраця з органами колективного представництва інтересів працівників
7. Партнерство з неурядовими організаціями
8. Інформування та просвіта споживачів стосовно їхніх прав та питань, актуальних для розвитку споживчого ринку України; сприяння підвищенню громадської активності, заохочення споживачів до діалогу та залучення до покращення якості товарів та послуг
9. Відновлення взаємної довіри зі ЗМІ – надання своєчасної та достовірної інформації про діяльність компанії
10. Кооперація з іншими підприємствами у рамках асоціацій, форумів, об'єднань тощо; підвищення рівня обізнаності стосовно принципів СВБ серед малого та середнього бізнесу - партнерів, постачальників
11. Допомога та залучення в інституціональну розбудову груп впливу, визначення та визнання ролі суто українських або властиво місцевих груп впливу.

4. Розвиток людського капіталу

Людський капітал є основою конкурентоспроможності як компаній, так і країни загалом. Проте питання його розвитку є особливо гострим для країн з перехідною економікою, отже, ця категорія розглядається окремо. Залучення компанії у розвиток людського капіталу охоплює як дії спрямовані на працівників компанії, так і заходи, орієнтовані на задоволення потреб зовнішніх аудиторій.

1. Розвиток освіти, освітніх і навчальних програм серед працівників, у громадах та у країні загалом, підвищення якості освіти
2. Підвищення якості знань, компетенції та навичок працівників компаній
3. Забезпечення умов для якісної освіти «впродовж життя», покращення розуміння необхідності постійного підвищення рівня професійних навичок
4. Підвищення якості змістового наповнення праці, підсилення ролі управлінських та аналітико-дослідницьких посад, забезпечення умов самореалізації для працівників
5. Сприяння поширенню гнучких форм зайнятості, зокрема для працівників з вразливих категорій
6. Участь роботодавців у професійній орієнтації випускників шкіл та інтернатних закладів, надання змістовних місць для проходження практик, стажувань та інтернатур, працевлаштування фахівців, що пройшли професійну перепідготовку
7. Перенавчання і реінтеграція працівників приватизованих структур, а також військовослужбовців та мігрантів з сільської місцевості
8. Залучення компаній у процеси регулювання трудової міграції за кордон та дії компаній, спрямовані на вирішення проблем, пов'язаних з міграційними процесами всередині країни

9. Професійна перепідготовка та працевлаштування людей вразливих вікових категорій
10. Співпраця з навчальними закладами з метою визначення потреб ринку у фахівцях певної спеціалізації

5. Гідна праця та соціальний діалог

Роль компанії у забезпеченні гідної праці, відповідальність за робочі місця та робітників, залучення у діалог з працівниками та державою (соціальний діалог) є визначальними критеріями стану впровадження принципів СВБ та сталого розвитку на підприємстві.

1. Роль компанії у забезпеченні гідної праці, відповідальність за робочі місця та робітників, залучення у діалог з працівниками та державою (соціальний діалог) є визначальними критеріями стану впровадження принципів СВБ та сталого розвитку на підприємстві.
2. Забезпечення права на безпечні умови праці працівників на робочому місці та підвищення рівня правової культури
3. Визнання права на ведення колективних переговорів; виконання зобов'язань генеральної, галузевої, регіональної угод та колективного договору на підприємстві
4. Забезпечення права на свободу асоціації та об'єднань, дотримання принципів трипартизму та застосування відповідних інструментів
5. Безпека та охорона праці
6. Запобігання будь-яким видам дискримінації, зокрема за статевою, віковою, мовною та іншими ознаками
7. Приведення заробітної платні у відповідність до гідного прожиткового рівня
8. Турбота про працівників підприємства після досягнення ними пенсійного віку
9. Соціально відповідальна реструктуризація
10. Запобігання ненормованій тривалості робочого дня та нехтуванню приватного життя

6. Суспільний добробут

Суспільна місія або корпоративне громадянство компанії полягає у залученні до та лідерстві бізнесу в діяльності, спрямованій на підтримку соціальної злагоди та підвищення якості життя суспільства, в якому компанія здійснює свою діяльність.

1. Поліпшення здоров'я матерів та зниження рівня дитячої смертності, сприяння вирішенню питання демографічної кризи в Україні
2. Сприяння подоланню бідності
3. Розбудова життєздатних громад та протидія соціальному вилученню
4. Покращення якості житла, сприяння покращенню комунальної інфраструктури та послуг
5. Протидія поширенню ВІЛ-інфекції /СНІДу та туберкульозу і сприяння скороченню їх масштабів, залучення у всесвітню боротьбу з епідемією СНІДу
6. Забезпечення доступного, якісного та найсучаснішого медичного обслуговування для працівників, груп безпосереднього впливу та інших верств населення
7. Робота із неповносправними та іншими потребуючими верствами населення
8. Залучення бізнесу до програм запобігання торгівлі людьми
9. Доброчинність, зокрема розвиток, відтворення та збереження культурно-мистецьких здобутків та спадщин і соціальна допомога
10. Збереження, розвиток культурних традицій та їх інтеграція у новітні умови ведення бізнесу

11. Заохочення культурного, спортивного та мистецького життя, заходи щодо розширення присутності творчості у житті людей
12. Створення умов для можливості балансування сімейних та посадових обов'язків, особливо серед молодих батьків
13. Програми волонтерства для працівників
14. Покращення стану здоров'я населення, зокрема працівників та членів їхніх сімей
15. Відновлення естетики місць проживання та територій населення
16. Залучення у розбудову інститутів демократії
17. Залучення у подолання соціальних наслідків аварії на ЧАЕС

7. Підприємництво та ініціативність

Бізнес за визначенням несе пряму відповідальність за забезпечення покращення добробуту суспільства шляхом продажу товарів та надання послуг. Лише постійне впровадження нових рішень здатне підсилити роль бізнесу у суспільстві. Суто українською проблемою є невелика кількість малих підприємств та успадкована від часів СРСР проблема безініціативності або придушення ініціативи працівників.

1. Впровадження продуктів, що сприяють вирішенню соціальних або екологічних проблем
2. Внесок компаній у перехід до постіндустріального суспільства, розвиток науковомістких технологій та економіки на основі знань
3. Заохочення ініціативи серед працівників, членів їхніх родин, місцевої громади та суспільства загалом; відзначення активності та ініціативи щодо покращення якості життя та ефективності роботи
4. Закупівля товарів та послуг у місцевих постачальників з метою розвитку місцевого ділового середовища - у разі існування економічної доцільності
5. Інтенсивність впровадження нових технологій, розвиток співпраці з науково-дослідними інститутами та установами
6. Застосування заходів, спрямованих на сприяння підвищенню рівня фінансової грамотності серед населення
7. Активне сприяння спрощенню роботи малих та середніх підприємств та розвитку малого та середнього бізнесу
8. Сприяння покращенню якості життя у моногалузевих населених пунктах та в сільських місцевостях через заохочення приватної ініціативи та розвиток приватного підприємництва
9. Створення та поглиблення нових ринків завдяки впровадженню СВБ; сприяння розвитку соціального підприємництва та підприємництва загалом

8. Збереження та відтворення довкілля

Значна енерго- та ресурсомісткість є характерною для українських підприємств. Зменшення антропогенного навантаження на довкілля та інтеграція концепції сталого розвитку в систему управління, стратегію та методи прийняття рішень є пріоритетними завданнями українського бізнесу з огляду на потреби прийдешніх поколінь українців.

1. Оцінка й управління екологічними ризиками виробничої діяльності
2. Внесок у боротьбу зі зміною клімату
3. Оптимізація використання природної сировини, водних, земельних та біологічних ресурсів
4. Заходи з енергозбереження та підвищення енергоефективності, у т.ч. використання енергії з відновлюваних джерел за конкурентними цінами, покращення енергоефективності будівель

5. Покращення екологічних характеристик товарів та послуг, у т.ч. відмова від небезпечних для здоров'я людини та природного середовища компонентів, матеріалів, технологій тощо; відповідальність за продукт на різних стадіях життєвого циклу
6. Зменшення кількості відходів, утилізація і переробка відходів, використання вторинної сировини
7. Лідерство у програмах освіти з метою підвищення рівня обізнаності щодо цілей сталого розвитку серед громад, споживачів, працівників, партнерів тощо, виховання навичок енергозбереження, ощадливого використання природних ресурсів
8. Відтворення природних ресурсів, у т.ч. сприяння створенню територій, що мають статус тих, що перебувають під охороною, вивільнення земельних ресурсів виробничого призначення, відновлення забруднених територій
9. Зменшення викидів і скидів, застосування екологічно дружніх технологій, у т.ч. створення замкнутих виробничих циклів
10. Включення екологічної компоненти у менеджмент та стратегії розвитку компанії, наявність екологічної політики компанії
11. Прийняття добровільних екологічних зобов'язань, підготовка до дотримання більш жорстких стандартів з охорони довкілля

9. Відповідальна інтеграція у міжнародні ринки

Український бізнес активно інтегрується у міжнародне середовище одночасно з поступовим відкриттям ринків для зовнішнього світу. Поруч із низкою позитивних аспектів, відкритість має також відповідні ризики. Зважаючи на відносно невеликий досвід українського бізнесу у роботі на міжнародних ринках, ці питання заслуговують на те, щоб бути винесеними в окрему категорію.

1. Забезпечення прав робітників та застосування найвищих стандартів корпоративного управління при веденні господарської діяльності за кордоном
2. Акредитація/сертифікація згідно з міжнародними стандартами управління та виробництва (стандарти якості, соціальні, екологічні характеристики товарів/послуг)
3. Виконання інвестиційних зобов'язань під час залучення іноземного капіталу у статутний фонд
4. Врахування соціальних та екологічних аспектів під час виходу на іноземні ринки, застосування принципів екологічно та соціально збалансованої торгівлі
5. Робота з іноземними постачальниками з метою перешкоджання нехтуванню останніми стандартами якості та стандартами соціального і екологічного характеру.
6. Збереження гідних умов та стандартів оплати праці робітників українських підприємств, що є постачальниками іноземних компаній та в межах операцій з давальницькою сировиною
7. Підтримка міжнародних ініціатив у сфері СВБ
8. Ознайомлення керівництва підприємств, працівників із соціальними та екологічними проблемами в країнах ведення діяльності
9. Розширення функцій українських офісів як регіональних та міжнародних головних офісів

Документи, що бралися за основу:

1. Соціальна відповідальність українського бізнесу, результати опитування. – Київ: 2005
2. Стратегія сталого розвитку України. Верховна Рада України (проект)

3. Принципи корпоративного управління. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку України. – Київ: 2004
4. Цілі розвитку тисячоліття Україна. Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України. – Київ: 2003
5. Якісне дослідження методів впровадження соціальної відповідальності бізнесу в Україні, Бегма Ю., Віnnіков О., Ред'ко О., – Київ: 2006
6. A European Roadmap for Businesses. Towards a Sustainable & Competitive Enterprise. CSR Europe, 2005
7. Corruption climate in Europe, GfK research, 2004
8. Deepening the Roots of Civil Society in Ukraine. Findings From an Innovative and Participatory Assessment Project on the Health of Ukrainian Civil Society. Civicus Index on civil society occasional paper series. Volume 1. Issue 10, 2001
9. Promoting a European framework for corporate social responsibility. Green Paper. European Commission. Directorate-General for Employment and Social Affairs, 2001
10. Tomorrow's Value. Global Reporters 2006. Survey of Corporate Sustainability Reporting. Sustainability, 2006